

С. Б. Алексеев

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, Україна
alekseeva_n_i@mail.ru

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті обґрунтовано провідну роль інформаційного забезпечення в системі управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства. Визначено сутність стратегічної інформації. Розроблено механізм інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства. Показано, що цей механізм складається із системи взаємопов'язаних елементів, які повинні сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень стосовно розвитку стратегічного потенціалу торговельного підприємства на основі пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передавання та оброблення стратегічної інформації.

Ключові слова: стратегічний потенціал, управління, стратегічна інформація, інформаційне забезпечення, механізм.

С. Б. Алексеев

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия,
Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИМ ПОТЕНЦИАЛОМ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье обоснована ведущая роль информационного обеспечения управления стратегическим потенциалом торгового предприятия. Определена сущность стратегической информации. Разработан механизм информационного обеспечения управления стратегическим потенциалом торгового предприятия. Показано, что этот механизм состоит из системы взаимосвязанных элементов, которые должны содействовать принятию эффективных управленческих решений относительно развития стратегического потенциала торгового предприятия на основе поиска, получения, хранения, накопления, передачи и обработки стратегической информации.

Ключевые слова: стратегический потенциал, управление, стратегическая информация, информационное обеспечение, механизм.

Sergey Alekseev

PhD in Economics, Associate Professor,
Donetsk National University of Economy and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Ukraine
31 Shchors St., Donetsk, 83050, Ukraine

MECHANISM OF TRADE ENTERPRISE'S STRATEGIC POTENTIAL MANAGEMENT INFORMATIONAL SUPPORT FORMING

Abstract. A subsystem of the informational support is component part of the strategic potential control system of a trade enterprise. The separation of the informational support subsystem stipulates effective management of any processes on a trade enterprise. Effective usage of informational resources is condition for analysis and adoption of administrative decisions on the modern stage of development. The purpose of the article is to research existent approaches to the trade enterprise's strategic potential management informational support system creation, and to suggest theoretical bases of such mechanism forming on the trade enterprise.

Determination of strategic information as aggregate of information about the changes of external and internal strategic potential of the trade enterprise, which is a base for control, analysis and adoption of managerial decisions in relation to forming and usage of strategic potential, is given in the article. The trade enterprise's strategic potential management informational support is determined as the process of conditions forming for satisfaction managers needs in information about changes taken place in external and internal potential, necessary for effective strategic management realization and set goals achievement.

A mechanism of the trade enterprise's strategic potential management informational support has been proposed, which includes the system of elements connecting with each other, must be an instrument for effective managerial decisions concerning strategic potential on the basis of search, receipt, storage, accumulation, transmission and treatment of strategic information, namely: aims, task, requirements, functions, principles, structure, methodology.

In the article the essence of mechanism's elements is revealed, and the trade enterprise's strategic potential management informational support is revealed. The structure of the offered trade enterprise's strategic potential management informational support system should contain of the information providing for strategic supervision; information providing for analysis of external and internal strategic potential of enterprise and accordance of goals to strategic potential; information providing for strategic potential forming and usage; information providing for control of the strategic potential applying level and the level of the trade enterprise's strategic goals achievement.

Keywords: strategic potential; management; strategic information; informational support; mechanism.

JEL Classification: M20, M29

Постановка проблеми. В умовах існування кризових явищ в економіці України однією з головних проблем, вирішення якої забезпечує виживання в навколишньому середовищі та досягнення стратегічних цілей торговельного підприємства, є ефективне управління його стратегічним потенціалом. Воно містить процесну систему і систему забезпечення, до якої входять підсистеми інформаційного,

методологічного, організаційного та управлінського забезпечення.

Серед виділених підсистем системи забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства найбільш невизначеною є підсистема інформаційного забезпечення, метою якої є інформаційне забезпечення всіх фаз процесної підсистеми. Тому акту-

альним є розгляд теоретичних і прикладних питань, пов'язаних із формуванням механізму інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом на торговельному підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління стратегічним потенціалом підприємства висвітлені у працях таких зарубіжних учених, як І. Ансофф, (I. Ansoff), М. Армстронг (M. Armstrong), К. Боумен (K. Boumen), Б Карлофф (B. Karloff), Г. Мінцберг (J. Mintsberg), а також українських науковців О. В. Березіна, Т. В. Кирилової, Н. С. Краснокутської, І. П. Отенко.

Проблемам інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві присвятили свої дослідження такі зарубіжні вчені, як Г. Мюллер-Штеванс (G. Muller-Shtevans), С. Ашванден (S. Ashvanden), російські – Б. Бармаков [1], Л. І. Бушуєва [2], Д. І. Іванов [3], І. В. Кальницька [4], Н. Н. Нелюбова [5], Є. Є. Степанова [6], Г. А. Титаренко [7], Б. А. Чуб [8], О. Ю. Якімова [9], а також українські – Н. М. Гуржий [10], О. В. Оліфірова та ін. Однак слід зазначити, що, по-перше, теоретичні й прикладні аспекти інформаційного забезпечення процесу управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства висвітлені недостатньо в наукових працях, і, по-друге, жоден із авторів не пропонує механізму інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом, здатного задовольнити потреби у стратегічній інформації, яку використовують менеджери для прийняття управлінських рішень.

Мета статті – запропонувати механізм інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства на основі існуючих підходів до створення системи інформаційного забезпечення управління на торговельному підприємстві.

Основні результати дослідження. На сучасному етапі розвитку ефективно управління будь-якими процесами на торговельному підприємстві можливе тільки за умов ефективного використання інформаційних ресурсів для аналізу і прийняття управлінських рішень. Актуальність інформаційного забезпечення управлінської діяльності підтверджується великою кількістю наукових розробок. Наприклад, Є. Є. Степанова та Н. В. Хмелевська відзначають, що вдосконалення функціонування будь-якої організації неможливе без обґрунтованого накопичення, відбору, обробки і аналізу інформаційних ресурсів [6, с. 24].

Інформація є однією із найскладніших, ще повною мірою не розкритих галузей сучасної науки, що підтверджується нечіткістю визначень власне поняття «інформація». У теорії управління слухним є визначення інформації як сукупності даних про зміни, що відбуваються в системі й навколишньому оточенні та зменшують ступінь невизначеності знань про конкретний об'єкт [8].

Оскільки, як уже зазначалося, процес управління стратегічним потенціалом є складовою процесу стратегічного управління торговельним підприємством, то доцільно використовувати поняття стратегічної інформації. Під стратегічною інформацією необхідно розуміти дані, що спроможні допомогти реалізації стратегічних цілей підприємства на підставі формування системи показників, моніторинг, діагностика і корегування яких дозволяють зберегти та зміцнити в майбутньому стратегічні позиції підприємства [5, с. 71]. Саме стратегічна інформація як сукупність даних про зміни зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу торговельного підприємства є основою для контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень стосовно формування і використання стратегічного потенціалу.

Інформаційне забезпечення управління науковці визначають як сукупність систем класифікації і кодування техніко-економічної інформації, уніфікованих систем документації та масивів інформації, що використовуються у процесі управління [7, с. 19]; як процес задоволення потреб менеджерів і маркетингових в інформації, що забезпечує управлінську діяльність за допомогою спеціальних методів та способів використання цієї інформації, а також професійних знань фахівців, що ухвалюють рішення [2, с. 145]; як створення інформаційних умов функціонування підприємства, забезпечення його необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передання, обробки інформації; як організацію банків даних.

Узагальнення існуючих підходів і врахування особливостей формування стратегічного потенціалу торговельного підприємства дозволяє нам запропонувати власне визначення інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства як процесу створення умов для задоволення потреб менеджерів в інформації про зміни, що відбуваються у стані зовнішнього та внутрішнього потенціалу, необхідного для здійснення ефективного стратегічного управління і досягнення цілей підприємства.

Розроблений нами механізм інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства містить у собі систему взаємопов'язаних елементів сприяння прийняттю ефективних рішень стосовно управління стратегічним потенціалом на підставі пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передання й обробки стратегічної інформації, а саме: мету, завдання, вимоги, функції, принципи, структуру, методологію (рис. 1).

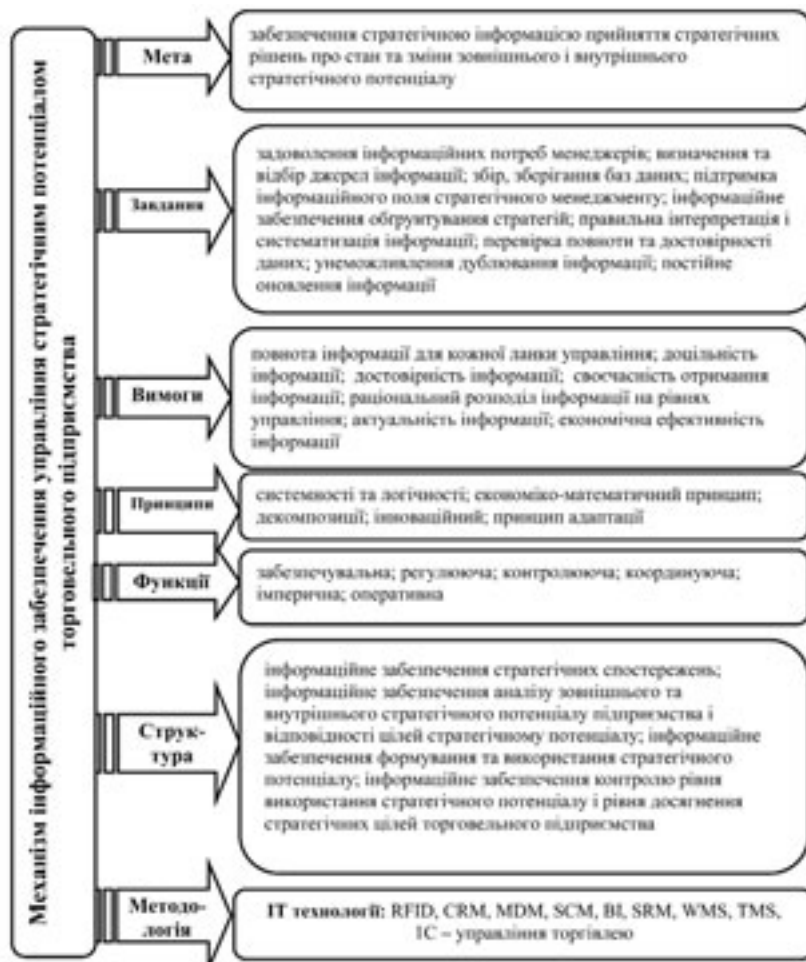

Рис. 1. Механізм інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства

Джерело: Авторська розробка

Метою інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства є забезпечення прийняття стратегічних рішень про стан та зміни зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу стратегічною інформацією, необхідною для здійснення стратегічних спостережень, процесів аналізу, стратегічного планування та контролю використання стратегічного потенціалу і досягнення стратегічних цілей підприємства.

До завдань інформаційного забезпечення процесу управління стратегічним потенціалом доцільно віднести: задоволення інформаційних потреб менеджерів; визначення та відбір джерел інформації; збір, зберігання баз даних стратегічної інформації; підтримка інформаційного поля стратегічного менеджменту; інформаційне забезпечення обґрунтування стратегій; правильна інтерпретація і систематизація отриманої інформації; перевірка повноти та достовірності даних; унеможливлення дублювання інформації; постійне оновлення інформації [розроблено автором на підставі 4, с. 60; 10, с. 17].

Вимоги до інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства стосуються характеристик інформації, необхідної для ефективного здійснення процесу управління: повнота інформації для кожної ланки управління (визначається відношенням між отриманою і замовленою інформацією); доцільність інформації; достовірність інформації; своєчасність отримання інформації; агрегованість (раціональний розподіл інформації на рівнях управління); актуальність інформації; економічна ефективність інформації [розроблено автором на підставі 9, с. 127].

Основні принципи створення інформаційної системи забезпечення управління стратегічним потенціалом на торговельному підприємстві пов'язані з упровадженням в управлінську діяльність системотехнічних підходів. До означених принципів належать:

1) принцип системності та логічності – вибір операційної системи і програмного забезпечення залежить від реальних економічних завдань управління стратегічним потенціалом [розроблено автором на підставі 7, с. 48]; 2) економіко-математичний принцип – широке використання в управлінні стратегічним потенціалом економіко-математичних методів і стандартних програм прогнозно-статистичного характеру; 3) принцип декомпозиції – полягає в поділі завдань управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства на ряд комплексів (модулів) завдань, кожне з яких моделює окрему сферу управління; 4) інноваційний принцип – передбачає використання нових методів і включення їх у систему автоматизації управління стратегічним потенціалом; 5) принцип адаптації – передбачає пристосування інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом до реальних змін чинників зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу торговельного підприємства.

Механізм інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства, на нашу думку, передбачає виконання забезпечувальної, регулюючої, контролюючої, координуючої, емпіричної, оперативної функцій (табл.).

Структура системи інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства повинна включати елементи, необхідні для інформаційного забезпечення підготовчої, основної та заключної фаз процесу управління стратегічним потенціалом.

Більшість авторів, описуючи структуру інформаційного забезпечення управління, зазна-

чає, що її формування залежить від функцій і завдань, які виконує інформаційна система. Наприклад, Іванов Д. І., аналізуючи інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку, підкреслює, що основними елементами інформаційної системи є облікові та аналітичні процеси і принципи організації роботи на підприємстві, а саме: система внутрішнього та зовнішнього документообороту; система оперативного, управлінського і бухгалтерського обліку; система планування та контролю [3]; Г. А. Титаренко, описуючи інформаційні технології, відносить до структурних елементів інформаційної системи реквізит, показники, інформаційні повідомлення, інформаційні масиви, інформаційні потоки [7, с. 56]; Н. М. Гуржий, розглядаючи інформаційну підтримку стратегічного маркетингу, виокремлює такі елементи інформаційної системи, як маркетингова розвідка, стратегічний маркетинговий аналіз, діагностика системи управління стратегічним маркетингом [10, с. 61].

Ураховуючи, що система управління стратегічним потенціалом підприємства містить підготовчу, основну і контролюючу фази, ми пропонуємо виділяти такі структурні елементи системи інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства (рис. 2): інформаційне забезпечення стратегічних спостережень; інформаційне забезпечення аналізу зовнішнього та внутрішнього стратегічного потенціалу підприємства і відповідності цілей стратегічному потенціалу; інформаційне забезпечення формування та використання стратегічного потенціалу; інформаційне забезпечення контролю рівня використання стратегічного потенціалу і рівня досягнення стратегічних цілей торговельного підприємства.

Методологія інформаційного забезпечення спирається на сучасні інформаційні технології управління підприємством.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку ефективного управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства можливе лише за умов адекватного інформаційного забезпечення, роль якого повсякчас зростає. На підставі аналізу сучасної економічної літератури автор запропонував власне визначення інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства як процесу створення умов для задоволення потреб менеджерів в інформації про зміни, що відбуваються в зовнішньому та внутрішньому потенціалі, для здійснення ефективного стратегічного управління і досягнення стратегічних цілей підприємства. Упровадження представленої в статті механізму інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства дозволить приймати оптимальні рішення стосовно ефективного використання зазначеного потенціалу.

Серед напрямів подальших досліджень слід назвати аналіз можливостей застосування інформаційних технологій в управлінні стратегічним потенціалом.

Таблиця

Функції інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства

Назва функції	Зміст функції
Забезпечувальна	забезпечення підприємства інформацією про стан та зміни стратегічного потенціалу
Регулююча	регулювання руху інформаційних ресурсів для використання у процесі управління стратегічним потенціалом
Контролююча	контроль стану стратегічного потенціалу і досягнення стратегічних цілей
Координуюча	забезпечення завдяки наданій інформації узгодження дій підрозділів торговельного підприємства у процесі управління стратегічним потенціалом
Імперична	накопичення та узагальнення досвіду використання інформації в управлінні стратегічним потенціалом підприємства, створення інформаційних баз даних
Оперативна	швидке і своєчасне надання користувачам інформації про стан і зміни стратегічного потенціалу підприємства

Джерело: Розроблено автором на основі [1]

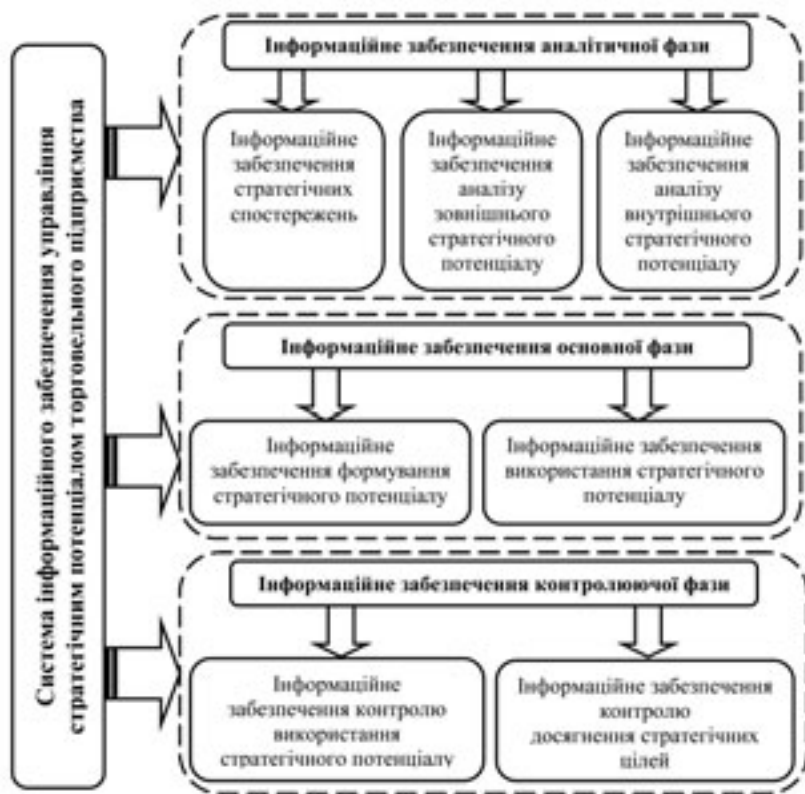

Рис. 2. Структура системи інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства

Джерело: Авторська розробка

Література

- Бармаков Б. Роль інформаційного забезпечення в управленні компанією [Електронний ресурс] / Б. Бармаков // Управління компанією. – 2007. – № 2. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua/html/print>
- Бушуева Л. И. Информационная поддержка социально-ответственного маркетинга [Электронный ресурс] / Л. И. Бушуева // Вестник научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского гос. ун-та. – 2007. – № 3. – Режим доступу : <http://www.syktsu.ru>
- Иванов Д. И. Принципы организации комплексной информационной системы на примере предприятия угольной отрасли : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика [Электронный ресурс] / Д. И. Иванов. – С-Петербург, 2002. – Режим доступу : <http://idrez.narod.ru/diser/DiserAll.htm>
- Кальницкая И. В. Управление организацией: модели информационных систем : монография / И. В. Кальницкая. – М. : Университетская книга, 2009. – 313 с.
- Нелюбова Н. Н. Бюджетирование в системе стратегического управленческого учета: сбор, анализ и использование стратегической информации / Н. Н. Нелюбова, И. В. Яркова // Вестник ВолГУ. Серия 3 «Финансы. Бухгалтерский учет». – 2008. – № 1(12). – С. 69–73.
- Степанова Е. Е. Основы системы информационного обеспечения / Е. Е. Степанова, Н. В. Хмельевская. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 154 с.
- Титаренко Г. А. Информационные технологии управления : учеб. пособ. для вузов ; под ред. проф. Г. А. Титаренко. – 2-е изд., доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 218 с.
- Чуб Б. А. Информационное обеспечение управления / Б. А. Чуб // Экономика Российской Федерации в условиях реформирования : сб. науч. трудов // Интернет-проект «Корпоративный менеджмент». – 2003. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn04/12.shtml?printversion>
- Якимова О. Ю. Информационное обеспечение управления сельскохозяйственным предприятием // Российское предпринимательство. – 2007. – № 5, Вып. 2 (91). – С. 126–130.
- Гуржий Н. М. Управління стратегічним маркетингом: парадигма, інструментарій, результативність : монографія / Н. М. Гуржий. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. – 560 с.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2013

References

- Barmakov, B. (2007). A role of the informational support in a company management. *Upravlenie kompaniy (Management of Company)*, 2. Retrieved from <http://www.management.com.ua/html/print> (in Russ.).
- Bushueva, L. I. (2007). Informational support of the socially-responsible marketing. *Vestnik nauchno-issledovatel'skogo tsentra korporativnogo prava upravleniya i venchurnogo investirovaniya Syktyvkar'skogo gos. un-ta (Announcer of Research Center of Corporate Right, Management and Venture Investigation of Syktyvskii University)*, 3. Retrieved from <http://www.syktsu.ru> (in Russ.).
- Ivanov, D. I. (2002). *Principles of organization of the complex information system on the example of coal industry enterprise* (Thesis of dis. to obtain the degree of PhD). St. Petersburg, Russia. Retrieved from <http://idrez.narod.ru/diser/DiserAll.htm> (in Russ.).
- Kalnitskaia, I. V. (2009). *Management of organization: models of the informational systems*. Moscow: Universitetskaia kniha (in Russ.).
- Neliubova, N. N., & Jarkova, I. V. (2008). Budgetary funding in the system of strategic administrative account: collection, analysis and use of strategic information. *Vestnik VolGU. «Finansy. Bukhgalterskii uchët (Announcer of VolSU. «Finances. Record-Keeping»)*, 1(12), 69-73 (in Russ.).
- Stepanova, E. E., & Hmelevskaia, N. V. (2002). *Bases of the informational support system*. Moscow: INFRA-M (in Russ.).
- Titarenko, G. A. (2003). *Information technologies of management*. Moscow: JUNITI-DANA (in Russ.).
- Chub, B. A. (2003). *Informational support of management. Internet-project «The Corporate Management»*. Retrieved from <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn04/12.shtml?printversion> (in Russ.).
- Yakimova, O. Yu. (2007). Informational support of management of an agricultural enterprise. *Rossiyskoe predprinimatel'stvo (Russian Entrepreneurship)*, 5(91), 126-130 (in Russ.).
- Gurzhiy, N. M. (2012). *Management of the strategic marketing: paradigm, tool, effectiveness*. Donetsk: DonNUET (in Ukr.).

Received 08.10.2013

Шановні колеги!

Публікація статей у науковому журналі «Економічний часопис-XXI» – це вихід у міжнародний науковий простір і перспектива Вашого кар'єрного росту!

<http://soskin.info/ea/>